

Arhiv
Jugoslavije
Beograd

УСТАВ

ФЕДЕРАТИВНЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ
ЈУГОСЛАВИЈЕ

УСТАВ

ФЕДЕРАТИВНЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ

ЈУГОСЛАВИЈЕ

ПРВИ ДЕО

ОСНОВНА НАЧЕЛА

ГЛАВА I

ФЕДЕРАТИВНА НАРОДНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА

Члан 1

Федеративна Народна Република Југославија је савезна народна држава републиканског облика, заједница равноправних народа, који су на основу права на самоопредељење, укључујући право на отцепљење, изразили своју вољу да живе заједно у федеративној држави.

Члан 2

Федеративну Народну Републику Југославију сачињавају: Народна Република Србија, Народна Република Хрватска, Народна Република Словенија, Народна Република Босна и Херцеговина, Народна Република Македонија и Народна Република Црна Гора.

Народна Република Србија има у свом саставу Аутономну покрајину Војводину и Аутономну косовско-метохијску област.

Члан 3

Државни грб Федеративне Народне Републике Југославије претставља поље окружено житним класјем. Класје је доле повезано траком на којој је исписан датум 29-XI-1943. Између врхова класја је петокрака звезда. Усред поља налази се пет буктиња косо положених, чији се пламенови спајају у један пламен.

Члан 4

Државна застава Федеративне Народне Републике Југославије састоји се из три боје: плаве, беле и црвене, са црвеном петокраком звездом у средини. Однос ширине и дужине заставе је један према два. Боје заставе су положене водоравно и то овим редом одозго: плаво, бело и црвено. Свака боја заузима једну трећину простора ширине заставе. Звезда има правилан петокраки облик и златну (жуту) ивицу. Средишна тачка звезде поклапа се с тачком којој се секу дијагонале заставе. Горњи крак звезде улази до половине плаве боје заставе, тако да доњи краци звезде добијају одговарајуће место у црвеној боји заставе.

Члан 5

Главни град Федеративне Народне Републике Југославије јесте Београд.

ГЛАВА II

НАРОДНА ВЛАСТ

Члан 6

У Федеративној Народној Републици Југославији сва власт произлази из народа и припада народу.

Народ остварује своју власт преко слободно изабраних претставничких органа државне власти, народних одбора, који су, од месних народних одбора до скупштина народних република и Народне скупштине ФНРЈ, настали и развили се у народно-ослободилачкој борби против фашизма и реакције и који су основна тековина те борбе.

Члан 7

Све претставничке органе државне власти бирају грађани на основу општег, једнаког и непосредног изборног права тајним гласањем.

Народни претставници у свим органима државне власти одговорни су својим бирачима. Законом ће се прописати у којим случајевима, под којим условима и на који начин бирачи могу опозвати своје народне претставнике и пре истека рока за који су изабрани.

Члан 8

Органи државне власти врше власт на основу Устава ФНРЈ, устава појединих народних република, закона ФНРЈ, закона народних република и општих прописа виших органа државне власти.

Сви акти органа државне управе и органа правосуђа морају бити основани на закону.

ГЛАВА III

ОСНОВНА ПРАВА НАРОДА И НАРОДНИХ РЕПУБЛИКА

Члан 9

Сувереност народних република у саставу Федеративне Народне Републике Југославије ограничена је само правима која су овим Уставом дата Федеративној Народној Републици Југославији.

Федеративна Народна Република Југославија штити и брани суверена права народних република.

Федеративна Народна Република Југославија штити безбедност, као и друштвено и политичко уређење народних република.

Члан 10

Противан је Уставу сваки акт уперен против суверености, равноправности и националне слободе народа Федеративне Народне Републике Југославије и њихових народних република.

Члан 11

Свака народна република има свој Устав.

Народна република доноси свој Устав самостално.

Устав народне републике одражава особености републике и мора бити у сагласности са Уставом ФНРЈ.

Члан 12

Разграничења територија народних република врши Народна скупштина ФНРЈ.

Границе народне републике не могу се мењати без њеног пристанка.

Члан 13

Националне мањине у Федеративној Народној Републици Југославији уживају право и заштиту свог културног развоја и слободне употребе свог језика.

ГЛАВА IV

ДРУШТВЕНО-ЕКОНОМСКО УРЕЂЕЊЕ

Члан 14

Средства за производњу у Федеративној Народној Републици Југославији јесу или општенародна имовина, то јест имовина у рукама државе, или имовина народних задружних организација, или имовина приватних физичких и правних лица.

Сва рудна и друга блага у утроби земље, воде, укључујући минералне и лековите, извори природне снаге, средства железничког и ваздушног саобраћаја, пошта, телеграф, телефон и радио јесу општенародна имовина.

Средства за производњу у рукама државе искоришћава држава сама или их даје другом на искоришћавање.

Спољна трговина је под контролом државе.

Члан 15

У циљу заштите животних интереса народа, подизања народног благостања и правилног искоришћавања свих привредних могућности и снага, држава даје правац привредном животу и развоју путем општег привредног плана, ослањајући се на државни и задружни привредни сектор а остварајући општу контролу над приватним сектором привреде.

У остваривању општег привредног плана и привредне контроле држава се ослања на сарадњу синдикалних организација радника и намештеника и других организација радног народа.

Члан 16

Општенародна имовина главни је ослонац државе у развоју народне привреде.

Општенародна имовина стоји под нарочитом заштитом државе.

Управљање и располагање општенародном имовином одређује се законом.

Члан 17

Држава посвећује нарочиту пажњу и пружа помоћ и олакшице народним задружним организацијама.

Члан 18

Зајемчује се приватна својина и приватна предузимљивост у привреди.

Зајемчује се наслеђивање приватне својине. Право наслеђа уређује се законом.

Нико не сме употребљавати право приватне својине на штету народне заједнице.

Забрањује се постојање приватних монополистичких организација, као што су картели, синдикати, трустови и сличне организације створене у циљу диктирања цена, монополисања тржишта и оштећивања интереса народне привреде.

Приватна својина може се ограничити или експроприсати ако то тражи општи интерес, али само на основу закона. Законом ће се одредити у којим ће се случајевима и у којој висини дати накнада сопственику.

Под истим условима могу се законом национализовати поједине привредне гране или предузећа ако то тражи општи интерес.

Члан 19

Земља припада онима који је обрађују.

Закон одређује може ли и колико земље имати установа и лице које није земљорадник.

Не може бити великих земљишних поседа у приватним рукама ни по коме основу.

Максимум приватног земљишног поседа одређује закон.

Држава нарочито заштићује и помаже сиромашног и средњег сељака својом општом привредном политиком, јевтиним кредитом и пореским системом.

Члан 20

Привредним и другим мерама држава помаже радни народ да се удружује и организује у циљу одбране од привредне експлоатације.

Држава заштићује лица у најамном радном односу, нарочито обезбеђењем права удруживања, ограничењем радног дана, обезбеђењем права на плаћени годишњи одмор, контролом радних услова, бригом о станбеним приликама и социјалним осигурањем.

Малолетна лица у радном односу уживају нарочиту заштиту државе.

ГЛАВА V

ПРАВА И ДУЖНОСТИ ГРАЂАНА

Члан 21

Сви грађани Федеративне Народне Републике Југославије једнаки су пред законом и равноправни су без обзира на народност, расу и вероисповест.

Не признају се никакве привилегије по рођењу, положају, имовном стању и ступњу образованости.

Противан је Уставу и кажњив сваки акт којим се грађанима дају привилегије или ограничавају права на основу разлике у народности, раси и вероисповести као и свако проповедање националне, расне или верске мржње и раздора.

Члан 22

Грађани Федеративне Народне Републике Југославије дужни су придржавати се Устава и закона.

Члан 23

Сви грађани, без разлике пола, народности, расе, вероисповести, ступња образованости и места становања, који су навршили 18 година старости, имају право да бирају и да буду бирани у све органе државне власти.

Грађани који се налазе у редовима Југословенске армије имају право да бирају и да буду бирани као и остали грађани.

Бирачко право је опште, једнако и непосредно и врши се тајним гласањем.

Не уживају бирачко право лица под старатељством, лица која су судском пресудом лишена бирачког права у времену док дејство пресуде траје и лица која на основу савезног закона изгубе бирачко право.

Члан 24

Жене су равноправне с мушкарцима у свима областима државног, привредног и друштвено-политичког живота.

За једнак рад жене имају право на једнаку плату као и мушкарци и уживају посебну заштиту у радном односу.

Држава нарочито штити интересе матере и детета оснивањем породилишта, дечијих домова и обданишта и правом матере на плаћено отсуство пре и после порођаја.

Члан 25

Грађанима је зајемчена слобода савести и слобода вероисповести.

Црква је одвојена од државе.

Верске заједнице, чије се учење не противи Уставу, слободне су у својим верским пословима и у вршењу верских обреда. Верске школе за спремање свештеника слободне су, а стоје под општим надзором државе.

Забрањена је злоупотреба цркве и вере у политичке сврхе и постојање политичких организација на верској основи.

Држава може материјално помагати верске заједнице.

Члан 26

Брак и породица су под заштитом државе. Држава законом уређује правне односе брака и породице.

Пуноважан је само брак закључен пред надлежним државним органима. После закључења брака грађани могу извршити и венчање по верским прописима.

Сви брачни спорови спадају у надлежност народних судова.

Евиденција рођених, венчаних и умрлих је у надлежности државе.

Родитељи имају према деци рођеној ван брака исте обавезе и дужности као и према брачној деци. Положај ванбрачне деце уређује се законом.

Малолетна лица стоје под нарочитом заштитом државе.

Члан 27

Грађанима се зајемчује слобода штампе, говора, удруживања, зборовна, јавних скупова и манифестација.

Члан 28

Зајемчена је неприкосновеност личности грађана.

Нико не може бити задржан у притвору дуже од три дана без писменог и образложеног решења суда или јавног тужиоца. Најдужи рок притвора одређује закон.

Нико не може бити кажњен за кривично дело без одлуке надлежног суда, донете на основу закона којим је одређена надлежност суда и кривично дело.

Казне се могу установити и изрицати само на основу закона.

Нико, ако је достижан државним органима, не може бити суђен а да није по закону саслушан и на прописан начин позван да се брани.

Казне за прекршаје правних прописа могу органи државне управе изрицати само у границама које су одређене законом.

Ниједан држављанин Федеративне Народне Републике Југославије не може бити прогнан из државе.

Само у случајевима прописаним законом може грађанин бити протеран из свог пребивалишта.

Савезним законом се одређује у којим случајевима и на који начин се може грађанима Федеративне Народне Републике Југославије одузети држављанство.

Држављани Федеративне Народне Републике Југославије уживају у страним државама заштиту Федеративне Народне Републике Југославије.

Члан 29

Стан је неповредив.

Нико не може ући у туђи стан или просторије, ни вршити претрес против воље њиховог држаоца без законом предвиђеног решења.

Претрес се може вршити само у присуству два сведока. Претресу има право присуствовати и лице чији се стан или просторије претресају.

Члан 30

Неповредива је тајна писама и других средстава општења, осим у случају кривичне истраге, мобилизације и ратног стања.

Члан 31

У Федеративној Народној Републици Југославији уживају право уточишта страни држављани прогоњени због залагања за демократска начела, национално ослобођење, права радног народа и слободу научног и културног рада.

Члан 32

Сваки грађанин дужан је да ради по својим способностима; ко не даје заједници не може од ње ни примати.

Члан 33

Свима грађанима подједнако су доступне, под законским условима, све јавне службе.

Дужност је грађана да савесно обављају јавне дужности за које су изабрани или које су им поверене.

Члан 34

Одбрана отаџбине највиша је дужност и част сваког грађанина.
Издаја отаџбине највећи је злочин према народу.
Војна обавеза грађана је општа.

Члан 35

Држава обезбеђује ратним инвалидима достојан живот и бесплатно оспособљавање за рад.

Деца палих бораца и жртава рата под нарочитим су старањем државе.

Члан 36

Држава се стара за подизање здравља народа организацијом и контролом здравствене службе, болница, апотека, санаторијума, лечилишта и опоравилишта и других здравствених установа.

Држава води бригу о физичком васпитању народа, нарочито омладине, ради подизања здравља и радне способности народа, као и јачања одбранбене моћи државе.

Члан 37

Обезбеђује се слобода научног и уметничког рада.

Држава помаже науку и уметност у циљу развитка народне културе и народног благостања.

Ауторско право заштићено је законом.

Члан 38

У циљу подизања опште културе народа, држава обезбеђује да школе и друге просветне и културне установе буду доступне свима слојевима народа.

Држава посвећује нарочиту пажњу омладини и заштићује њено васпитање.

Школе су државне. Само законом може се допустити оснивање приватних школа, а њихов је рад под контролом државе.

Основна настава је обавезна и бесплатна.

Школа је одвојена од цркве.

Члан 39

Грађани имају право молбе и петиције органима државне власти.

Против решења органа државне управе и неправилних поступака службених лица, грађани имају право жалбе. Законом ће се прописати поступак за подношење жалбе.

Члан 40

Сваки грађанин има право да тужи надлежном суду службена лица за кривична дела учињена у службеном раду.

Члан 41

Грађани имају, под законским условима, право да захтевају од државе и службених лица накнаду штете која им је учињена незаконитим и неправилним вршењем службе.

Члан 42

Пореска обавеза грађана је општа и сразмерна њиховој привредној снази.

Јавне дажбине и ослобођења од њих установљавају се само законом.

Члан 43

1) Ради заштите грађанских слобода и демократског уређења Федеративне Народне Републике Југославије, утврђеног овим Уставом, незаконито је и кажњиво употребљавати грађанска права ради промене и нарушавања уставног уређења у противдемократском циљу.

ДРУГИ ДЕО

ДРЖАВНО УРЕЂЕЊЕ

ГЛАВА VI

ФЕДЕРАТИВНА НАРОДНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА И НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ

Члан 44

Федеративна Народна Република Југославија врши сва права која су јој дата у надлежност Уставом.

У надлежност Федеративне Народне Републике Југославије, у лицу највиших савезних органа државне власти и органа државне управе, спадају:

- 2) промена и допуна Устава ФНРЈ, старање о његовом извршењу и осигурање сагласности устава република са Уставом ФНРЈ;
- 3) примање нових република, као и одобравање оснивања нових аутономних покрајина и аутономних области;
- 4) разграничење између република;
- 5) претстављање Федеративне Народне Републике Југославије у међународним односима; међународни уговори;

- 6) питања рата и мира;
- 7) опште руководство и контрола трговинских односа са иностранством;
- 8) народна одбрана и државна безбедност;
- 9) железнички, ваздушни, речни, поморски саобраћај и послови поморства општедржавног значаја;
- 10) пошта, телеграф, телефон и радио;
- 11) савезно држављанство;
- 12) исељенички и усељенички послови; правни положај странаца;
- 13) општедржавни привредни план; статистика;
- 14) савезни буџет; одобрење општедржавног буџета и завршног рачуна; врховна контрола извршења опште-државног буџета;
- 15) новчани и кредитни систем; савезни зајмови; девизни и валутни промет; осигурање; царине; државни монополи;
- 16) патенти, жигови, модели, узорци; мере; тегови; драгоцени метали;
- 17) старање о ратним инвалидима;
- 18) амнестија и помиловање по делима повреде савезних закона;
- 19) финансиска, индустриска, рударска, грађевинска, трговачка, шумска и пољопривредна предузећа општедржавног значаја;
- 20) путеви, реке, канали и луке општедржавног значаја;
- 21) контрола спровођења савезних закона;
- 22) законодавство о расподели прихода на савезни буџет, буџете република и буџете аутономних и административно-територијалних јединица; о јавним зајмовима и дажбинама;
- 23) законодавство о уређењу судова, о јавном тужиоштву, о адвокатури; кривични законик; трговачко, менично и чековно право; поморско право; законодавство о грађанском парничном и ванпарничном, извршном, стечајном, кривичном и општем управном поступку; о личном стању грађана;
- 24) основно законодавство о раду, радњама и социјалном осигурању; о задругама; о приватном праву;
- 25) доношење општих начела за законодавство и за руководство република у области пољопривреде, рударства, шумарства, лова и водних снага; грађевинарства; привредног пословања; политике цена; здравља и физичке културе; просвете; социјалног старања и организације државне власти. — Републике могу саме у овим пословима доносити своје прописе до доношења општих начелних прописа од стране Федеративне Народне Републике Југославије.
- 26) Изван ових послова народне републике врше своју власт самостално.

Члан 45

Територија Федеративне Народне Републике Југославије састоји се из територија њених република и чини јединствено државно и привредно подручје.

Члан 46

Савезни закони важе на читавој територији Федеративне Народне Републике Југославије.

У случају, размимоилажења између савезних закона и закона република примењују се савезни закони.

Члан 47

Промет робе између република је слободан и не може се ограничити законом републике.

Акти и исправе органа државне управе и органа правосуђа једне републике имају једнаку важност у свакој републици.

Члан 48

За грађане Федеративне Народне Републике Југославије установљава се јединствено савезно држављанство. Сваки држављанин народне републике истовремено је држављанин Федеративне Народне Републике Југославије.

Сваки држављанин једне републике ужива у свакој републици иста права као и њени држављани.

ГЛАВА VII

НАЈВИШИ САВЕЗНИ ОРГАНИ ДРЖАВНЕ ВЛАСТИ

а) Народна скупштина Федеративне Народне Републике Југославије

Члан 49

Народна скупштина ФНРЈ претставник је народног суверенитета Федеративне Народне Републике Југославије.

Члан 50

Народна скупштина је врховни орган државне власти Федеративне Народне Републике Југославије и врши сва она права која припадају Федеративној Народној Републици Југославији, уколико Уставом нису пренета у надлежност другим савезним органима државне власти и државне управе.

Члан 51

Законодавну власт у пословима из надлежности Фе-деративне Народне Републике Југославије врши искључиво Народна скупштина ФНРЈ.

Члан 52

Народну скупштину ФНРЈ сачињавају два дома - Савезно веће и Веће народа.

Члан 53

Савезно веће бирају сви грађани Федеративне Народне Републике Југославије. На сваких 50.000 становника бира се по један посланик.

Члан 54

Веће народа се бира по републикама, аутономним по-крајинама и аутономним областима. Грађани сваке републике бирају по 30, аутономне покрајине по 20, а аутономне области по 15 посланика.

Члан 55

Нико не може бити истовремено посланик у оба дома Народне скупштине ФНРЈ.

Члан 56

Народна скупштина ФНРЈ бира се на четири године.

Члан 57

Оба дома Народне скупштине ФНРЈ равноправна су.

Члан 58

Домови Народне скупштине ФНРЈ заседају по правилу одвојено. Заседања Савезног већа и Већа народа отварају се и закључују истовремено.

Члан 59

Савезно веће бира претседника, два потпретседника и три секретара.

Веће народа бира претседника, два потпретседника и три секретара.

Претседници руководе седницама домова и њиховим радом на основу пословника.

Члан 60

Заседања Народне скупштинне ФНРЈ јесу редовна и ванредна и сазивају се указом Президијума Народне скупштине ФНРЈ.

Редовна заседања сазивају се два пута годишње и то 15 априла и 15 октобра. Ако Народна скупштина не буде сазвана о овим роковима може се сама састати и без указа Президијума.

Ванредна заседања сазивају се кад Президијум Народне скупштине ФНРЈ нађе да је потребно, кад то тражи једна од република преко свог врховног органа државне власти или кад то затражи једна трећина посланика једног дома.

Члан 61

Оба дома Народне скупштине ФНРЈ заседају у заједничкој седници само када је то овим Уставом нарочито одређено или кад то реше оба дома.

Заједничким седницама Народне скупштине ФНРЈ претседавају наизменично претседници домова.

Народна скупштина ФНРЈ у заједничкој седници доноси одлуке већином гласова. За доношење одлука потребно је присуство већине посланика сваког дома.

Члан 62

Сваки дом прописује себи пословник, а Народна скупштина ФНРЈ пословник за заједничке седнице.

Члан 63

Право подношења законских предлога имају Влада ФНРЈ, чланови Владе ФНРЈ и посланици оба дома.

Законски предлог може бити поднет једном или другом дому Народне скупштине ФНРЈ.

Ниједан законски предлог не може постати закон, ако није изгласан већином гласова у оба дома на седници на којој је присутна већина посланика сваког дома.

Члан 64

Сваки дом Народне скупштине ФНРЈ има право да предложи допуне и измене законског предлога који је већ изгласан у једном дому. Овако измењен предлог враћа се на сагласност дому из кога је предлог потекао.

Ако се сагласност не постигне, предмет се подноси координационом одбору Народне скупштине ФНРЈ, у који улази исти број чланова и једног и другог дома.

У случају да се у координационом одбору не постигне сагласност или ако један од домова одбије решење предложено од координационог одбора, домови ће поново решавати о читавом предмету.

Ако се ни овога пута не постигне сагласност, Народна скупштина ФНРЈ ће се распустити.

Указ о распуштању садржаће и расписивање нових избора.

Члан 65

Закони и други општи прописи Федеративне Народне Републике Југославије објављују се на језицима народних република.

Члан 66

Закон ступа на снагу осмог дана по објављивању у „Службеном листу ФНРЈ”, ако самим законом није друкчије одређено.

Члан 67

Сваки дом бира одборе којима поверава одређене послове.

Сваки дом на првом састанку бира Верификациони одбор који испитује посланичка пуномоћја.

Сваки дом на предлог Верификационог одбора потврђује или поништава пуномоћја посланика.

Члан 68

Народна скупштина ФНРЈ и сваки њен дом могу вршити анкете по питањима општег значаја преко својих анкетних одбора.

Сви државни органи дужни су испуњавати захтеве анкетних одбора у погледу утврђивања чињеница и прикупљања доказа.

Члан 69

Посланици Народне скупштине ФНРЈ уживају имунитет.

Посланици не могу бити лишени слободе нити се противу њих може покренути кривични поступак без одобрења дома коме припадају или Президијума Народне скупштине ФНРЈ, осим у случају затицања на делу злочина, о чему се мора одмах известити Президијум Народне скупштине ФНРЈ.

Члан 70

Народна скупштина ФНРЈ може у случају рата и сличних изванредних прилика продужити трајање свог мандата док то стање траје.

Народна скупштина ФНРЈ може одлучити да се распусти и пре истека периода за који је изабрана.

Члан 71

Избори за нову Народну скупштину ФНРЈ морају бити расписани пре истека последњег дана периода за који је изабрана.

Од дана распуштања Народне скупштине ФНРЈ до дана избора нове Народне скупштине ФНРЈ не може протећи више од три месеца ни мање од два месеца.

Члан 72

Народна скупштина ФНРЈ врши промену и допуну Устава.

Предлог за промену и допуну Устава може поднети Президијум Народне скупштине ФНРЈ, Влада ФНРЈ или трећина посланика једног дома.

Предлог да се приступи решавању о промени или допуни Устава треба да буде примљен у сваком дому већином гласова.

Предложена промена или допуна Устава усвојена је ако за њу гласа апсолутна већина од целокупног броја посланика у сваком дому.

Усвојену промену или допуну Устава проглашује Народна скупштина ФНРЈ на заједничкој седници оба дома.

б) Президијум Народне скупштине
Федеративне Народне Републике Југославије

Члан 73

Народна скупштина ФНРЈ бира Президијум Народне скупштине ФНРЈ на заједничкој седници оба дома.

Президијум Народне скупштине ФНРЈ састоји се од Претседника, шест потпретседника, Секретара и највише 30 чланова.

Члан 74

Президијум Народне скупштине ФНРЈ врши ове послове:

- 1) сазива заседања Народне скупштине ФНРЈ;
- 2) распушта Народну скупштину ФНРЈ у случају неслагласности домова о законском предлогу;
- 3) расписује изборе за Народну скупштину ФНРЈ;
- 4) оцењује сагласност закона република са Уставом ФНРЈ и савезним законима, уз накнадну потврду Народне скупштине ФНРЈ, а на захтев Владе ФНРЈ, президијума народних скупштина република, Врховног суда ФНРЈ, Јавног тужиоца ФНРЈ и по сопственој иницијативи;
- 5) даје обавезна тумачења савезних закона;
- 6) проглашује изгласане законе; издаје указе;
- 7) врши право помиловања према прописима закона;
- 8) додељује одликовања и почасна звања Федеративне Народне Републике Југославије према прописима савезног закона;
- 9) ратификује међународне уговоре;
- 10) поставља и опозива на предлог Владе ФНРЈ амбасадоре, изванредне посланике и опуномоћене министре у страним државама;
- 11) прима акредитивна и опозивна писма код њега акредитованих дипломатских претставника страних држава;
- 12) проглашује општу мобилизацију и ратно стање у случају оружаног напада на Федеративну Народну Републику Југославију, или у случају потребе непосредног извршења међународних обавеза Федеративне Народне Републике Југославије према међународној организацији мира или некој савезничкој земљи;

13) поставља и разрешава на предлог Претседника Владе ФНРЈ поједине чланове Владе у времену између два заседања Народне скупштине ФНРЈ, уз накнадну потврду Народне скупштине ФНРЈ;

14) одређује заменике члановима Владе на предлог Претседника Владе ФНРЈ;

15) на предлог Претседника Владе ФНРЈ мења, спаја и укида постојећа министарства и комисије у времену између заседања Народне скупштине ФНРЈ и уз њену накнадну потврду;

16) одређује на предлог Владе ФНРЈ која предузећа и установе имају општедржавни значај и долазе под непосредну управу Савезне владе;

17) расписује народни референдум у питањима из надлежности Федеративне Народне Републике Југославије на основу одлуке Народне скупштине ФНРЈ или на предлог Владе ФНРЈ.

Указе Президијума Народне скупштине ФНРЈ потписују Претседник и Секретар.

Члан 75

Президијум Народне скупштине ФНРЈ за свој рад одговара Народној скупштини ФНРЈ. Народна скупштина ФНРЈ може опозвати Президијум и изабрати нов, као и разрешити дужности поједине чланове и изабрати нове и пре истека времена за које су изабрани.

Члан 76

У случају распуштања Народне скупштине ФНРЈ Президијум врши дужност све до избора новог Президијума Народне скупштине ФНРЈ.

Новоизабрана Народна скупштина ФНРЈ састаје се најдоцније месец дана после извршених избора.

ГЛАВА VIII

САВЕЗНИ ОРГАНИ ДРЖАВНЕ УПРАВЕ

Члан 77

Највиши извршни и управни орган државне власти Федеративне Народне Републике Југославије јесте Влада ФНРЈ.

Владу ФНРЈ именује и разрешава Народна скупштина ФНРЈ на заједничкој седници оба дома.

Влада ФНРЈ одговара и полаже рачун о своме раду Народној скупштини ФНРЈ. У времену између два заседања Народне скупштине ФНРЈ Влада је одговорна и полаже рачун о свом раду Президијуму Народне скупштине ФНРЈ.

Члан 78

Влада ФНРЈ ради на основу Устава и савезних закона.

Влада ФНРЈ доноси уредбе за примену закона и уредбе на основу законског овлашћења, као и упутства и наредбе ради извршења савезних закона. Она се стара о извршењу савезних закона и контролише њихово спровођење.

Уредбе, упутства, наредбе и решења Владе ФНРЈ потписују Претседник Владе и надлежни министар.

Члан 79

Уредбе, упутства, наредбе и решења Владе ФНРЈ обавезна су на читавој територији Федеративне Народне Републике Југославије.

Члан 80

Влада ФНРЈ усмерава и усклађује рад својих министарстава, комисија и комитета.

Влада ФНРЈ стара се о "припреми и остварењу општедржавног привредног плана и буџета; утврђује и остварује годишње привредне планове; руководи кредитним и новчаним системом; предузима све потребне мере за осигурање и заштиту уставног поретка и грађанских права; руководи општом организацијом Југословенске армије; руководи одржавањем односа са страним државама; стара се о испуњавању међународних уговора и обавеза; решава о законским предлозима појединих чланова Владе, који се подносе Народној скупштини ФНРЈ; прописује унутрашње уређење министарстава и подређених установа; оснива комитете, комисије и установе у циљу спровођења привредних, одбранбених и културних мера.

Члан 81

Владу ФНРЈ сачињавају: Претседник, потпретседници, министри, претседник Савезне планске комисије и претседник Савезне контролне комисије.

Влада ФНРЈ може имати министре без ресора.

Члан 82

Чланови Владе ФНРЈ полажу пре ступања на дужност заклетву пред Президијумом Народне скупштине ФНРЈ.

Члан 83

Претседник Владе ФНРЈ претставља Владу, председава седницама и руководи радом Владе.

Члан 84

Чланови Владе ФНРЈ кривично су одговорни за повреде Устава и закона при вршењу службене дужности.

Они одговарају за штету коју учине држави незаконитим радом.

Ближе одредбе о одговорности чланова Владе ФНРЈ прописују се савезним законом.

Члан 85

Министри Владе ФНРЈ руководе гранама државне управе које улазе у надлежност Федеративне Народне Републике Југославије.

Министри Савезке владе, претседник Савезне планске комисије и претседник Савезне контролне комисије издају правилнике, наредбе и упутства на основу и ради спровођења савезних закона, уредаба, наредаба, упутстава и наредаба Савезне владе.

Министри се старају о правилном извршењу савезних закона, уредаба, упутстава и наредаба Савезне владе и одговарају за њихову примену у грани државне управе којом руководе.

Члан 86

Министарства Владе ФНРЈ су општесавезна. или савезно-републиканска.

Општесавезна министарства су: Министарство иностраних послова; Министарство народне одбране; Министарство саобраћаја; Министарство поморства; Министарство пошта; Министарство спољне трговине.

Савезно-републиканска министарства су: Министарство финансија; Министарство унутрашњих послова; Министарство правосуђа; Министарство индустрије; Министарство рударства; Министарство трговине и снабдевања; Министарство пољопривреде и шумарства; Министарство рада; Министарство грађевина.

Члан 87

Општесавезна министарства руководе по правилу преко сопствених органа одређеном граном државне управе непосредно на читавој територији Федеративне Народне Републике Југославије.

Општесавезна министарства могу за извршење послова своје надлежности поставити своје опуномоћенике при владама република и оснивати одељења и отсеке при народним одборима.

Члан 88

Савезно-републиканска министарства руководе одређеном граном државне управе посредно преко одговарајућих министарстава у народним републикама, а непосредно могу управљати само одређеним пословима, предузећима и установама општедржавног значаја.

Члан 89

При Влади ФНРЈ постоје комитети на подручју просвете и културе, народног здравља и социјалног старања, ради општег руководства у тим гранама државне управе.

Овакви комитети могу се оснивати и за друге послове државне управе.

ГЛАВА IX

НАЈВИШИ ОРГАНИ ДРЖАВНЕ ВЛАСТИ НАРОДНИХ РЕПУБЛИКА

Члан 90

Врховни орган државне власти народних република јесте Народна скупштина републике.

Народну скупштину републике бирају грађани републике на време од четири године према прописима Устава и закона републике.

Члан 91

Народна скупштина републике врши у име народа суверена права републике на основу Устава републике у сагласности са Уставом ФНРЈ. Она врши све послове из надлежности републике уколико Уставом републике нису пренети у надлежност Президијума Народне скупштине републике или Владе републике.

Члан 92

Законодавну власт у републици врши искључиво Народна скупштина републике.

Члан 93

Народна скупштина републике бира за руковођење седницама председника, потпредседника и секретаре.

Члан 94

Народна скупштина бира Президијум Народне скупштине републике, који се састоји од Председника, једног или више потпредседника, Секретара и чланова, чији број одређује Устав републике.

Надлежност Президијума Народне скупштине републике одређује се Уставом републике.

Члан 95

Народна скупштина републике именује и разрешава Владу републике.

ГЛАВА X

ОРГАНИ ДРЖАВНЕ УПРАВЕ НАРОДНИХ РЕПУБЛИКА

Члан 96

Највиши извршни и управни орган државне власти народне републике јесте Влада народне републике.

Влада народне републике одговорна је Народној скупштини републике, којој полаже рачун о свом раду. У времену између два заседања Народне скупштине, Влада републике одговара и полаже рачун о своме раду Президијуму Народне скупштине републике.

Члан 97

Влада републике ради на основу Устава ФНРЈ, Устава републике, савезних закона, закона републике и на основу уредаба, упутстава и наредаба Савезне владе.

Влада републике доноси уредбе за примену савезних закона, закона републике, уредаба, упутстава и наредаба Савезне владе; доноси уредбе на основу законског овлашћења као и упутства и наредбе ради извршења савезних закона и закона републике и контролише њихово спровођење.

Члан 98

Министри републике имају право да издају правилнике, наредбе и упутства на основу и ради извршења савезних закона, закона републике као и уредаба, упутстава и наредаба Савезне владе и Владе републике.

Министри републике се старају о правилном извршењу савезних закона, закона републике, као и уредаба, упутстава и наредаба Савезне владе и Владе републике.

Члан 99

Министарства републике су савезно - републиканска или републиканска.

Члан 100

Савезно-републиканска Министарства у народним републикама руководе одређеном граном државне управе и врше поред послова из сопствене надлежности и послове савезно-републиканских министарстава Савезне владе, на основу њихових правилника, упутстава, наредаба и решења.

Члан 101

Републиканска министарства руководе самостално одређеном граном државне управе из надлежности народне републике.

Члан 102

Министарства републике одређују се Уставом републике у са-

гласности са Уставом ФНРЈ.

Президијум Народне скупштине републике може мењати, спајати и укидати постојећа министарства у саласности са Уставом ФНРЈ, Уставом републике, савезним законима и одлукама Президијума Народне скупштине ФНРЈ.

ГЛАВА XI

ОРГАНИ ДРЖАВНЕ ВЛАСТИ АУТОНОМНИХ ПОКРАЈИНА И АУТОНОМНИХ ОБЛАСТИ

Члан 103

Права и делокруг аутономије аутономних покрајина и аутономних области одређују се Уставом републике.

Члан 104

Статут аутономне покрајине односно аутономне области доноси у сагласности са Уставом ФНРЈ и Уставом републике највиши орган државне власти аутономне покрајине или аутономне области, а потврђује га Народна скупштина републике.

Члан 105

Највиши орган државне власти аутономне покрајине јесте Народна скупштина аутономне покрајине, коју бирају грађани аутономне покрајине на време од три године и која се састаје према одредбама Устава републике.

Народна скупштина аутономне покрајине бира Главни извршни одбор аутономне покрајине као свој извршни и управни орган.

Члан 106

Највиши орган државне власти аутономне области јесте Обласни народни одбор, који бирају грађани аутономне области на време од три године и који одржава своје скупштине према одредбама Устава републике.

Обласни народни одбор бира Обласни извршни одбор као свој извршни и управни орган.

ГЛАВА XII

ОРГАНИ ДРЖАВНЕ ВЛАСТИ АДМИНИСТРАТИВНО- ТЕРИТОРИЈАЛНИХ ЈЕДИНИЦА

Члан 107

Органи државне власти места (села, мањих градова), срезова, градских реона, градова, округа и области јесу народни одбори.

Народне одборе места бирају грађани на време од две године, а народне одборе срезова, градских реона, градова, округа и области

бирају грађани на три године.

Народни одбори срезова, градских реона, градова, округа и области одржавају своје редовне скупштине у роковима које прописује Устав народне републике.

Члан 108

Народни одбори руководе радом потчињених органа управе и привредном и културном изградњом у своме делокругу; обезбеђују заштиту јавног поретка, испуњавање закона и чување права грађана; утврђују свој буџет.

Народни одбори доносе у оквиру своје надлежности опште прописе (одлуке) на основу савезног Устава, Устава републике, савезних закона, закона републике и општих прописа виших органа државне власти.

Члан 109

Народни одбори дужни су да се у извођењу општих и месних задатака ослањају на иницијативу и широко учешће народних маса и на организације радног народа.

Члан 110

Извршни и управни органи народних одбора, осим у мањим селима, јесу извршни одбори. Извршни одбор сачињавају претседник, потпретседник, секретар и чланови.

Извршне одборе бирају народни одбори из своје средине.

Члан 111

Извршни орган народног одбора мањих села сачињавају претседник и секретар.

Члан 112

Месни народни одбор сазива у законски предвиђеном року месни збор бирача, коме полаже рачун о свом раду. Права и дужности месног збора бирача одређује закон.

Члан 113

Извршни и управни органи народних одбора потчињени су како своме народном одбору тако и извршним и управним органима виших органа државне власти.

Члан 114

Народни одбор може имати за вођење појединих грана управе одељења односно отсеке, који стоје под руководством извршног одбора. Одељења и отсеци потчињени су у свом раду извршном одбору, а истовремено и одговарајућем одељењу вишег народног одбора и надлежном министарству републике.

ГЛАВА XIII НАРОДНИ СУДОВИ

Члан 115

Органи правосуђа у Федеративној Народној Републици Југославији јесу: Врховни суд ФНРЈ, врховни судови република и аутономних покрајина, окружни и срески судови.

Савезним законом одређује се устројство и надлежност војних судова.

Законом се могу оснивати посебни судови за одређене врсте спорова.

Члан 116

Судови су у изрицању правде независни и суде по закону.

Судови су одвојени од управе у свим степенима.

Виши судови имају у границама закона право надзора над нижим судовима.

Члан 117

Судови изричу правду у име народа.

Члан 118

Расправљање пред судовима врши се по правилу јавно.

Одлуке једног суда може изменити само надлежни виши суд.

Окривљенику је обезбеђено право одбране пред судом.

Члан 119

Сви судови суде по правилу у већу.

Већа среског и окружног суда, кад суде у првом степену, састоје се од судија и судија-поротника, који су у суђењу равноправни.

Члан 120

Поступак пред судовима води се на језицима република, аутономних покрајина и аутономних области где се суд налази. Грађани који не знају језик на коме се води поступак могу се служити својим језиком. Тим грађанима обезбеђује се право да се упознају са целокупним материјалом и да преко преводиоца прате рад суда.

Члан 121

Судије Врховног суда ФНРЈ бира и разрешава Народна скупштина ФНРЈ на заједничкој седници оба дома.

Судије Врховног суда републике, односно аутономне покрајине, бира и разрешава Народна скупштина републике односно Народна скупштина аутономне покрајине.

Судије и судије-поротнике окружног суда у округу или граду бира и разрешава Народни одбор округа или града.

Судије и судије-поротнике среског суда у срезу или граду бира и разрешава Народни одбор среза или града.

Члан 122

Врховни суд ФНРЈ је највиши орган правосуђа Федеративне Народне Републике Југославије.

Савезним законом одређује се у којим ће случајевима Врховни суд ФНРЈ судити у првом а у којим случајевима у другом степену.

Члан 123

Врховни суд ФНРЈ оцењује законитост правоснажних одлука свих судова у Федеративној Народној Републици Југославији у погледу примене савезних закона.

Врховни судови република и аутономних покрајина оцењују законитост правоснажних одлука свих судова републике, односно судова аутономне покрајине.

ГЛАВА XIV

ЈАВНО ТУЖИОШТВО

Члан 124

Јавно тужиоштво је орган Народне скупштине ФНРЈ за вршење надзора ради правилног испуњавања закона од стране свих министарстава и осталих њима потчињених управних органа и установа Федеративне Народне Републике Југославије и народних република, службених лица и свих грађана.

Члан 125

Јавног тужиоца ФНРЈ и његове заменике бира и разрешава Народна скупштина ФНРЈ на заједничкој седници оба дома.

Јавне тужиоце народних република и њихове заменике именује и разрешава Јавни тужилац ФНРЈ.

Јавне тужиоце аутономних покрајина, аутономних области, области, округа и срезова именује и разрешава Јавни тужилац републике уз потврду Јавног тужиоца ФНРЈ.

Члан 126

Јавни тужиоци су независни у своме раду и подређени су само Јавном тужиоцу ФНРЈ.

Члан 127

Јавни тужиоци имају право подизања тужбе и жалбе, право законске интервенције у току судског и управног поступка, право кривичног

гоњења, као и право подизања захтева за заштиту законитости против правоснажних одлука судова и управних органа.

Члан 128

Војног тужиоца Југословенске армије и остале војне тужиоце поставља Врховни командант Југословенске армије.

Савезним законом одредиће се устројство и надлежност војног тужиоштва.

ГЛАВА XV

ОДНОСИ ИЗМЕЂУ ОРГАНА ДРЖАВНЕ ВЛАСТИ И ОРГАНА

ДРЖАВНЕ УПРАВЕ

Члан 129

Президијум Народне скупштине ФНРЈ има право поништити или укинути уредбе, упутства, наредбе и решења Савезне владе, ако нису у сагласности са Уставом и савезним законима.

Савезна влада има право поништити или укинути правилнике, наредбе, упутства и решења чланова Савезне владе, ако нису у сагласности са Уставом, савезним законима, уредбама, упутствима, наредбама и решењима Савезне владе.

Члан 130

Президијум Народне скупштине републике има право поништити или укинути уредбе, упутства, наредбе и решења Владе републике, ако нису у сагласности са Уставом ФНРЈ, Уставом републике, савезним законима и законима републике.

Влада републике има право поништити или укинути правилнике, наредбе, упутства и решења министара републике ако нису у сагласности са савезним Уставом, Уставом републике, савезним законима, законима републике и уредбама, упутствима, наредбама и решењима Владе републике.

Члан 131

У пословима из савезне надлежности, Савезна влада има право обуставити акте Владе републике и укинути акте министара републике, ако нису у сагласности са савезним Уставом, Уставом републике, савезним законима, законима републике, уредбама, упутствима и наредбама Савезне владе, односно правилницима, наредбама и упутствима члана Савезне владе.

Под истим условима чланови Савезне владе имају право обуставити акте министара републике.

Члан 132

Президијум Народне скупштине републике, односно Народна скупштина аутономне покрајине и виши народни одбори имају право поништити или укинути незаконите и неправилне акте нижих народних одбора.

Влада републике, поједини њени министри и Главни извршни одбор аутономне покрајине у оквиру своје надлежности имају право поништити или укинути незаконите и неправилне акте извршних одбора. Извршни одбори виших народних одбора имају исто право према нижим извршним одборима.

Народни одбор има право поништити или укинути незаконите и неправилне акте свога извршног одбора.

Извршни одбор вишег народног одбора, односно Главни извршни одбор аутономне покрајине и Влада републике имају право обуставити од извршења незаконите и неправилне акте нижег народног одбора и предложити свом народном одбору, односно Народној скупштини аутономне покрајине или Президијуму Народне скупштине републике да их поништи или укине.

Члан 133

Виши народни одбор, Народна скупштина аутономне покрајине, односно Президијум Народне скупштине републике има право распустити сваки нижи народни одбор и расписати изборе за нови народни одбор. Виши народни одбор, Народна скупштина аутономне покрајине, односно Президијум Народне скупштине републике има право разрешити извршни одбор сваког нижег народног одбора и одредити избор новог извршног одбора.

ГЛАВА XVI

ЈУГОСЛОВЕНСКА АРМИЈА

Члан 134

Југословенска армија је оружана сила Федеративне Народне Републике Југославије. Њен је задатак да обезбеђује и брани независност државе и слободу народа. Она је чувар неповредивости државних граница и служи одржавању мира и безбедности.

Члан 135

Врховног команданта Југословенске армије именује Народна скупштина ФНРЈ на заједничкој седници оба дома. Врховни командант руководи целокупном војном и оружаном силом Федеративне Народне Републике Југославије.

ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 136

Даном ступања Устава на снагу укидају се сви закони и други правни прописи који су противни Уставу.

Одлуке, закони и уредбе потврђене одлуком Уставотворне скупштине од 1 децембра 1945 године остају у важности док се о њима не донесе коначна одлука.

Овлашћују се законодавни одбори оба дома Народне скупштине ФНРЈ да у року од шест месеци од дана ступања Устава на снагу испитају све одлуке, законе и уредбе потврђене одлуком Уставотворне скупштине од 1 децембра 1945 године, да их доведу у сагласност са Уставом и донесу законе о томе које од тих одлука, закона и уредаба остају у важности без измена, односно донесу законе о изменама и допунама тих одлука, закона и уредаба. Ови закони које донесу законодавни одбори оба дома Народне скупштине ФНРЈ проглашују се Указом Президијума Народне скупштине ФНРЈ и подносе се на потврду Народној скупштини ФНРЈ на њеном првом наредном заседању. Предлоге за саобраћавање Уставу одлука, закона и уредаба доставиће благовремено Претседник Владе ФНРЈ законодавним одборима.

Члан 137

Сва лица млађа од 18 година која су била уведена у бирачке спискове за изборе за Уставотворну скупштину задржавају стечено бирачко право.

Члан 138

Поједина постојећа министарства, која нису предвиђена Уставом у саставу Владе ФНРЈ могу остати у саставу Владе све док о њима не буде донета одлука у смислу члана 74 тачке 15) Устава.

Члан 139

Устав ступа на снагу проглашењем на заједничкој седници оба дома Уставотворне скупштине.

Дано у Београду, главном граду Федеративне Народне Републике Југославије, тридесет првог јануара 1946 године.

**ПРЕТСЕДНИШТВО УСТАВОТВОРНЕ СКУПШТИНЕ
ФЕДЕРАТИВНЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ**

Секретар

Миле Перушић Потпретседници:

Претседник
Д. М. Тудар

Моша Пужаде : *Јосип Анс. Димитр Влахов*³¹
Filip Labus : *Ришар Југо* : *Марко Вујерат*

ЖИМО
Сендрев

Д. В. Макари
Димитри Еванг
Корнел Витмар

Миробантисар
Франца
С. Кривош

Д. Свешта Стамболов
Брага Зерева
Д. Петков Јанкович
Томас Јованович

Д. Зоран Јованов

Чланови:

Воронков
Салт. Кочанов
Насоф Комисев
Д. В. Петров

Јанка М. Грозанов
Д. Петров
Д. Ј. Петров
Лоз. Томанов
Миле

Д. Фелванг
Абсо Кучо
Д. Росков
Брага Метр